

Izhaja vsak pelek.

Uredništvo in
upravnštvo:

Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4[—]

pololetna . . . „ 2[—]

četrtletna . . . „ 1[—]

Posamezna št. . . 0¹⁰

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 9.

V Ljubljani, dne 31. januarja 1913.

Leto VIII.

Učimo se v Vevčah!

Ljubljana, 26. januarja 1913.

Siloviti boj, ki ga bijejo naši tovariši v Vevčah proti nasilnosti nikdar sitega kapitalizma, boj združen z lakoto in trpljenjem, z mrazom in pomankanjem nam vzbuja zavest dolžnosti, ki jih imamo vsi delavci in delavski prijatelji za to, da se pribori za delavske organizacije, za delavsko združevanje prepotrebna in na vse strani upravičena svoboda. Zlasti te-le reči vidimo v vevški vojski: Delavci imajo pred sodiščem in pred gosposko sploh glede na svojo organizacijo neprimerno manj pravic kakor podjetniki. Vevški podjetnik se ravna po zgledu mnogih drugih podjetnikov. Rad bi namreč ubil vsako delavsko organizacijo in radi tega podi iz tovarne vse, ki se o njih more misliti, da imajo kaj smisla za delavski stan in za njegove pravice. Motil se je silovito, ko je mislil, da bi z odstranitvijo nekaterih oseb iz tovarne misel na delavsko vzajemnost in skrbnost mogel ubiti, in ko je začel s svojimi nasilnostmi, ki so prisilile delavce v štrajk. Seveda je prezrl, kakšni so naši ljudje. Štrajk je pokazal, da so vsi delavci do zadnjega zavedni za delavsko vzajemnost, in da drže v boju za svoje delavske pravice skupaj, kakor trdno zvarjena veriga. Ko bi tudi posameznike spravil iz tovarne, bi s tem, kakor se mu menda zdaj po tako dolgem štrajku že svita v glavi, prav nič ne pridobil.

Toda za to ne gre. Mi hočemo v prvi vrsti poudariti nesorazmerje med tem, kaj sme delavec in kaj sme delodajalec. Če delodajalec prepoveduje ali zavira delavsko organizacijo, če s surovo silo meče na cesto delavce, ki imajo po zaupanju svojih tovarišev in tovarišic vodstvo delavskih organizacij v rokah, se mu ne zgodi nič. Sodnija, žandarji in politični uradniki ga puste pri miru. Prost je, svoboden v tem oziru, nobene kazni se mu ni treba bati. Če pa delavec količkaj prestopi z malenkostmi in času neprimernimi sitnostmi napolnjene postave o družtvih, o zlorovanjih, o delavskem združevanju sploh, pride vse nanj. Ti preže nanj, ko še ni nič naredil, z občeodvajanja vredno sumljivostjo. Druga reč, na katero opozarjamo in o kateri smo že v svojem listu obširno govorili, je pa ta, da ima delodajalec v svojih takozvanih delavskih stanovanjih silovito orožje proti delavcu. V Vevčah vidimo to najbolje. Štrajkujočim delavcem je delodajalec vkljub temu, da so redno plačevali svojo na-

jemnino, da niso gospodarju napravili nobene škode, da so v hišah imeli najlepši red, odpovedal stanovanja samo zato, ker štrajkajo in jim dal nazadnje zmetati njihovo pohištvo iz hiš. Od nekdanj se bore delavci proti temu, da bi jim gospodar smel plačevati namesto v denarju, v blagu ali stanovanju. Vsled tega tudi najodločnejše zahtevajo, da delavska pogodba z najemniško pogodbo, s katero delavec najema stanovanje, če je prav delodajalec in lastnik stanovanja ena in ista oseba, ne smeta biti v nobeni zvezi. V posebnem zakonu bi se moralo določiti, da ob času štrajka delodajalec delavcem, če redno plačujejo svojo najemnino, ne sme odpovedati stanovanja. Neobhodno bi bilo tudi potrebno, da bi se rok za odpovedi v delavskih hišah, ki je zdaj tak, kakor pri drugih stanovanjih, znatno podaljšal.

Tretja reč, ki se je učimo pri vevškem štrajku, je pa ta-le: V zadnjem času se v javnosti in tudi v državnem zboru slišijo čudne reči nevarnega značaja glede na štrajke. Delodajalci so zagnali velik hrup, da je treba s posebno postavo braniti tiste, ki hočejo kljub štrajku delati. To se pravi: z žandarji in ječo naj bi se delavcem preprečilo, da ne bi na primer postavili svojih varuhov na primerne kraje, ki imajo skrbeti, da se sklenjeni štrajk tudi drži. Posamezni delavec in delavka, ki izkušata ob času štrajka silovito pomanjkanje, sta seveda za zvižaje in sleparska vabila delodajalcev zelo dostopna. Kaj se jim ob takih prilikah vse nalaže, je naravnost občeodvajanja vredno. Delavci, katerih zadnje in najstrožje orožje v boju za zboljšanje nezgodnih razmer je štrajk, imajo ne samo pravico, ampak dolžnost poskrbeti, da zapeljani delavci in delavke ne gredo delodajalcu na lim. Če se jim to zadnje zabrani, potem je štrajk sploh nemogoč.

Na Angleškem, kjer imajo res smisel za svobodo, in sicer ne samo za bogatino, ampak tudi za delavce in reveže, je v posebni postavi, ki se je sklenila meseca decembra leta 1906., določeno, da smejo delavci ob času štrajka postaviti v bližino tovarni ali delavnice svoje zaupnike zato, da mirnim potom izkušajo zabraniti, da ne bi kdo štrajka prelomil. Tako-le se glasi dotični odstavek imenovane postave: »Eni ali več oseb, ki zase ali za kako strokovno društvo ali za kakega posameznega delodajalca ali posamezno tvrdko posreduje glede na kak obrtni prepri-

je postavno dovoljeno, da se postavijo v bližino hiše ali kraja, kjer kaka oseba stanuje ali dela ali je zaposlena ali se slučajno nahaja, če se to zgodi samo v ta namen, da se mirnim potom izvedo ali povedo novice ali da se kaka oseba mirno pregovarja, naj gre delat ali naj se dela zdrži«. Na Angleškem se ni pokazalo, da bi bili vsled tega štrajki kaj bolj šumni kakor pri nas, ali celo, da bi bila angleška industrija radi tega propadla. Ravno narobe je res. Štrajki so na Angleškem mirnejši kakor pri nas in industrija mnogo močnejša.

Delodajalci vživajo v svojih zvezah popolno svobodo. V svojih kartelih in trustih se združujejo zato, da z višjimi cenami odirajo ves svet. To se sme. Proti temu ni žandarja, ni glavarja, ni sodnika. Če pa delavci nastopijo zato, da bi v miru mogli za svoje delo imeti zadostno plačo, zadostni kosček kruha in da bi si zagotovili človeka vredno življenje, je pa vse pokoncu. Pridenimo še to! Liberalci vseh ver in narodov, vseh vrst in vsake baže drže pri tem povsod, tudi pri vevškem štrajku, z delavskimi tlačitelji in branijo nasilstvo, ki se godi proti njim. Slovensko liberalstvo, zbrano okrog »Slovenskega Naroda«, je doseglo s svojim ostudnim obnašanjem ob priliki vevškega štrajka, da delavstvo niti ne pljune več pred njim, ker ta banda niti tega ni vredna. Dr. —e—

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Jugoslovanske Strokovne Zveze skupina Selj. — Moste je imela v nedeljo, dne 19. januarja, dopoldne svoj občni zbor. Centralo je zastopal glavni blagajnik J. S. Z. ravnatelj B. Remec. Skupina živahno deluje ter ima 47 članov. V preteklem poslovnem letu je imela 913 K 8 vin. dohodkov in 837 K izdatkov, izplačala je razun mnogih bolniških podpor tudi v treh slučajih posmrtnino. Odbor je imel 17 sej. V novi odbor so bili izvoljeni: Iv. Ravnikar, predsednik; A. Terček, podpredsednik; Jožef Ravnikar, blagajničar; F. Tomažič, tajnik ter sledeči odborniki: F. Logar, M. Ferkov, A. Celarc, I. Kovič, I. Cvetko, J. Kunej, J. Urbar, Ivanka Terček.

Skupina J. S. Z. na Vrhniki je imela svoj občni zbor v nedeljo 12. januarja ob precejšnji vdeležbi članov. Skupina je imela v preteklem letu prejemkov 333 K 59 vin in je izplačala podpore v znesku 141 K 50 vin. V odbor so bili enoglasno izvoljeni: Lovro Smrtnik, predsednik; Anton Jezeršek, blagaj-

nik; Ivan Jesenovec, zapisnikar; Franc Smrtnik in Franc Velkavrh, odbornika; za zastopnika za glavno skupščino J. S. Z. je določila skupina svojega predsednika.

Skupina J. S. Z. Sava - Jesenice. Dne 2. februarja 1913 bo redni letni občni zbor ob 9. uri dopodne v Delavskem domu na Savi. Udeležite se ga v obilnem številu. Obenem naj vsak član pridobi kakega novega člana. To lahko vsak stori, ker je polovica delavcev, ki niso še v nobeni organizaciji in ti bi morali pristopiti vsi k Jugoslovanski Strokovni Zvezi, ker je to najboljša delavska organizacija.

Goriška plačilnica J. S. Z. je imela sestanek 26. januarja s poročilom o denarnem poslovanju minulega leta. Dohodkov je imela 351 K 71, podpor je izplačala 248 K, drugih stroškov je imela 31 K 64 vin. »Naša Moč« ima samo 9 naročnikov. Tovariši, oklenite se potrebne in koristne organizacije, razširite naše delavsko glasilo!

S Save. Dolgo se že nismo oglasili, človek bi mislil, da nam pečene piške po grlu fritajo. Ako nas pa kdo nekoliko bližje hoče pogledati, bo pa takoj zapazil, da smo le nekoliko preveč leni in malomarni, kar nam gotovo škoduje. Sedaj moramo pa vendar povedati, da smo pred kratkem imeli obrtnega nadzornika v naši tovarni. Spremljan je bil, kakor vedno po stari navadi, od tovarniških uradnikov, ki so mu jako pridno razkazovali vse moderne naprave, katere imajo služiti seveda le podjetju. Nismo ga pa videli govoriti s kakšnim umazanim delavcem, od katerega bi najbrže vse kaj drugega izvedel kot pa od gotovih gospodov, katerim se o slabih delavskih razmerah in za delavce škodljivih napravah niti ne sanja ne. Da pa omenjeni gospod in pa razumen delavec ne prideta v dotiko ali celo v kakšen razgovor, že poskrbijo razni mojstri, ki v celem obratu igrajo jako žalostno vlogo na škodo delavcev, o katerih bomo še govorili. Sedaj samo še to, da, ako bi se bil obrtni nadzornik le količkaj okoli ozrl in pogledal ven iz valjarnice, bi bil takoj lahko zapazil škandalozni prehod pod rakami iz valjarnice na plan, posebno sedaj v zimskem času, ko je vse zamrznjeno in ledeno. v kakšni nevarnosti so delavci, prvič, da se pobijejo, drugič pa, da se prehladijo, ko morajo vsi razgreti vedno tam skozi hoditi. Potem pa dohod k studentu za pitno vodo! Zares čudno, da se ponoči kakšen ne pobije. Največji škandal za tovarno pa je delavsko kopališče, o katerem nas je sram

J. Jørgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Pisatelj je nekoč sam stanoval v onih velikih delavskih kasarnah v Kopenhagenu. Vrstila so se vrata poleg vrat, stanovanja družin s štirimi ali več otroci, najstarejši je bil morda star deset, najmlajši poldrugo leto. Oče je bil surov pijanec, mati lahkomisljena in hude jeze. Mož ni imel nikoli stalnega zasluzka, večkrat ga ni bilo en teden domov, pozno v noč je prihajal in takrat začel prepri z ženo. Nihče v celi hiši ni mogel spati, kajti hodniki takih hiš so dolgi, vrata pri vratih stoje, stanovanja, obstoječa iz ene same sobe, se vrste drugo za drugim, vse v sami zamenjivosti in temi in vsi, ki so stanovali v istem hodniku kakor na smrt obsojeni sužnji, so morali poslušati kreg in ropot. Otroci so kričali in stali nagi na stopnjicah, razbijanje kozarcev in hišne oprave se je razlegalo po vsem hodniku. Nekaterikrat so že poklicali policijo, a kakor hitro je prišel stražnik, je bilo vse tiho in mirno.

Zena je delala v neki tovarni za pranje in zasluzila vsak dan poldrugo krono; toda ko je šla na cesto, se je lepše oblekla in otroci so bili lačni in zapuščeni. Le pisatelj sam jih je včasih obiskal. Najstarejša deklica je hranila

druge; kosček suhega črnega kruha, malo pokvarjene masti, kozarec vode, ki je ostal materi pri zajutreku in včasih še malo sladkorja, to je bila navadna hrana za najmlajše dete, pa tudi za druge. Vsa obleka je bila zamazana in kadar je bila oprana, je bilo vse le na pol — in nekega dne — tako je pripovedoval pisatelj, sem ravno vstopil, ko je najmlajši otrok ležal brez obleke in odeje na tleh in desetletna gospodinja mi je pojasnila, da mu mora iztrebiti iz strajške golazen, predno ga položi v postelj — tako je imenovala kup smrdečih cunj in umazanih vreč, ki so ležale v nekem kotu.

Pisatelj je nadalje pripovedoval, kako je neka usmiljena gospa nosila otročičem redno vsak dan gorke jedi, in kakor hitro je to zapazila mati, je takoj nehala dajati svojim otrokom hrano. Končal pa je sledeče:

»Nekega dne je pomotoma izostalo redno kosilo dobre gospe, in otroci niso dobili najmanjše jedi od petih zjutraj, ko je mati odšla na delo, do osmih zvečer, ko se je vrnila, v nadi, da so bili otroci med dnevom preskrbljeni. Drugega dne se je zgodilo isto — došel je le listek in petindvajset novcev s pripombo: »Odhajamo na deželo, za ta denar kupi otrokom kruha!« Vprašajmo se, ali smo mi boljši očetje in matere!«

Ta članek in grozni umor in samoumor, ki se je prigodil zadnjo noč, je Herman Ronge premišljeval, ko se je vračal v mraku domov. Zgrajal se je nad dvojno vestjo, mero in vago, ki jo kažejo voditelji ljudskega časopisja. Od zunaj so pomazni s človekoljubnostjo in vsemi mogočimi plemenitimi čustvi, znotraj pa so polni surove brezbriznosti in lenobe. Stari pridigarji in poboljševalci so bili tudi sami dostojni ljudje, novi zagovorniki ljudstva pa uporabljajo čednost in poštenost samo za sredstvo kakor bojne stroje.

Herman Ronge je gledal na široki razsvetljeni cesti kopico revnih otročičev, ki so se plazili brez namena in cilja od prodajalnice do prodajalnice in stali pred izločbami. Bili so večinoma dečki okrog desetih let in nekaj starejših deklic. Mladiči so kadili cigarete in se leno prestopali semintja; roke so imeli v žepih, nevljudno nadlegovali vsak trenutek ljudi, se prešerno in grdo smejali s smehom, ki je bil mnogo starejši kakor otroci, podoben izgubljenemu zločincu, poln neizprosnega sovraštva proti vsemu dobremu in poln zaničevanja proti vsemu, kar je sveto — brezupen smeh iz brezdnosti.

Zdaj je obstala cela tolpa pred oknom nekega knjigotrčca, kjer je bilo izločenih vrsto nedostojnih podob. Med smehom in kazanjem je bilo čuti

pripombe, ki so izzvale še hujši smeh. Naenkrat sta prišli dve polodrasli deklici prvega dečka pod pozduho, med smehom, vpitjem se je valila in zibala četa izgubljenih otrok po stranski ulici, eni onih dolgih, temnih stranskih ulic delavskega predmestja, kjer mora živeti tisoč in tisoč duš, a ne poznajo nikdar luči, snaznosti in veselja.

Herman Ronge se je spomnil še drugih zgodb, ki jih je čul večkrat pri obedu, koder so govorili pol iz sočutja, pol iz groze o življenju revežev. Njegova mati je rada tupatam podpirala kako družino in tako vsaj malo spoznala grozno podzemeljsko življenje v Kopenhagenu, ki so ga zakrivala lepe strehe in solnčne vile.

Tudi posli v domači hiši so včasih pripovedovali grozne reči. Postrežnica je pripovedovala, da si je še kot mlado dekle najelo stanovanje z dvema sobama; v eni je stanovala sama, drugo je oddala delavski družini. Mož je imel znanje z drugo omoženo žensko v isti hiši in žena se je predobro poznala s pekovskim uslužbencem, ki jo je vedno obiskoval, ko je moral odšel na delo. Pekovski voz je stal pred hišo, otroci so se igrali na cesti in pripovedovali vsakomur, ki jih je hotel poslušati, kaj se godi v hiši.

govoriti in vendar bi iz zdravstvenih razlogov moralo igrati važno nalogo, seveda, če bi gotovi gospodje imeli kaj smisla za dobrobit delavca.

Zavarovanje proti nezgodam za rudarje.

Svojedobno je vlada obljubila, da predloži državni zbornici provizorični načrt zakona o zavarovanju proti nezgodam za rudarje. Zakonski načrt bi bil isti kakor v predlogi za splošno socialno zavarovanje. Vzkonjen naj bi bil provizorično toliko časa, da se uveljavi socialno zavarovanje. Ker vlada do sedaj ni izpolnila dane obljube, je v seji socialno - političnega odseka poslanec dr. Licht vprašal vladnega zastopnika, kaj je s to zadevo. V kolikor je bilo mogoče dognati, je predloga običajna v finančnem ministristvu in sicer radi vprašanja zavarovalnih prispevkov, ki bi jih država plačevala za svoje rudarske delavce. Neverjetno, toda v Avstriji mogoče!

Tomšikov predlog.

Glasovanje o Tomšikovem predlogu glede vsote 17.010.171 K, s katero naj bi se zboljšale razmere železničarjev in tudi drugih državnih uslužbencev, je posebno zato zanimiva, ker nekateri socialno demokratični poslanci niso zanj glasovali. Glasovanje je bilo na predlog Tomšika poimensko. Med onimi poslanci, ki so glasovali za Tomšikov predlog, pogrščamo sledeče socialno demokratične poslance: dr. Adler, Pittoni, Rieger E., Černy, Hybeš Jirasek, dr. Šmeral in Hudec. V parlamentarnih krogih se je trdilo, da nekaj socialnih demokratov nalašč ni glasovalo, ker je bila nevarnost, da bi znal biti predlog sprejet. Ali je res ali ne, naj se sodrugi sami pomenijo. Sumljivo pa je vsekako.

Davek na vžgalice.

Naši vladi manjka denarja. Zato hoče nove davke. Uvesti hočejo tudi davek na vžgalice, kateri davek bo seveda v prvi vrsti zadel reveže in tudi delavstvo. Davek na vžgalice bo znašal na ovoj do dva vinarja. Če se bo porabilo toliko vžgalic, ko se uvede novi davek, kolikor jih zdaj prebivalstvo porabi, bo vsak v Avstriji plačal novega davka 80 vinarjev. V Avstriji porabi vsaka oseba povprečno na dan devet vžgalic, na Francoskem pet, povprečno pa porabi vsak Evropejec na dan 5 vžgalic. Novi davek bo zadel torej vse prebivalstvo. Vžgalice, ki so zdaj tako poceni, se bodo podražile, ker država hoče vse udariti, med tem ko bilo edino pravilno, da se obdavči tisti ljudje, ki lahko davke plačujejo. Davek na vžgalice sam kot tak se pa tudi zelo nerodno namerava uvesti. Če že hoče imeti država dohodke iz vžgalic, naj jih tudi sama izdelava; izkratka: uvede naj monopol na vžgalice. To je tudi prvotno nameravala, a vsemogočni fabrikantje so se uprli in vlada se je udala in se odločila po nemškem vzorcu za davek na vžgalice. Mi moramo seveda vedno stopicati za Nemčijo, pa če je to še tako neumno. Francozi imajo že od leta 1890. sem monopol vžgalic, ki prinaša državi vsako leto 30 milijonov frankov; tudi Španci imajo monopol vžgalic, kakor tudi Grki, Srbi in Rumunci. Če se že morajo vžgalice obdavčiti, se mi najodločnejše zavzemamo za uvedbo drž. monopola, ker bi se 1. vžgalice tako strašno ne podražile, kakor se bodo, ko se uvede davek in 2. tudi zato, da se delavstvu po tvornicah vžgalic ne bo tako pasje slabo godilo, kakor se mu zdaj godi.

Delavsko zdravje.

DRUGOD — IN PRI NAS.

Kakor poročajo časopisi, bo slavilo nemško delavstvo zavarovanje za starost in onemoglost prihodnje leto petindvajsetletnico svojega obstanka. Koliko dobrobit je živil oni del delavstva, ki je postal radi dolgotrajnih, težko ozdravljivih bolezni za zaslužek nezmožen je razvidno iz poročila, ki ga je ta vzorni zavod objavil. Zavarovalnica ima že 138 zdravilišč za bolnike na pljučih s 14.079 posteljami. Na račun zavarovalnice pa se pošilja take bolne delavce tudi še v razne toplice, k morju, v zavode v zdravih gorskih krajih, kjer izborno učinkujeta sveži zrak in solnčna svetloba. Pa tudi druge bolničke se trajno zdravi v posebnih zdraviliščih, ortopedičnih zavodih, sanatorijih itd. Do konca leta 1910 se je na ta način oskrbovalo 733.000 oseb, in se je zanje plačala vsota 177.811.107 mark. Izmed oskrbovalnih bolnikov je bilo nič manj nego 318.089 jetičnih. V 902 slučajih je bilo zdravljenje poplačano z vspehom in med temi je bil v polovici

slučajev vspeh celo trajen. Posledica tega blagodejnega podjetja je, da se umrljivost za jetiko na Nemškem od leta do leta znižuje. Za zgradbo delavskih zdravilišč se je izdalo do sedaj 66 milijonov mark; pri vsem tem je pa bilo zavarovalnici mogoče izplačati stotine milijonov starostnih in onemoglostnih rent.

Kako pa je pri nas? Delavec, ki je dolgo bolan, je izročen silni bedi; v najboljšem slučaju mu je omogočeno ležati nekaj tednov v bolnici, odkoder se ga pa kmalu odslovi, češ, da je za oskrbovanje v bolnici neprimerno. In res niso naše bolnice prikladni zavodi za zdravljenje dolgotrajnih bolezni kakor je jetika. To bolezen je mogoče vspešno zdraviti le v posebnih zdraviliščih, zgrajenih v dobrem, čistem zraku, sredi krasne narave z milim podnebjem, izpostavljenih solncu in zavarovanih pred mrzlimi severnimi vetrovi. Udobnost, ki jo bolniki uživajo, prijaznost bivališča, trajna dobra hrana, vse to vpliva ugodno na razvoj bolezni in tudi na razpoloženost duha, ker se bolnik ne čuti kot bolnika v mestni bolnišnici, marveč kot pokoja in krepila potrební gost v letovišču.

Nemški zavod za zavarovanje delavcev za starost in onemoglost je bil oživitvorjen leta 1889. in — čujte in strnite — tisti, ki so glasovali zoper ta zakon, so bili socialni demokratje! Tudi prijatelji delavcev, kaj ne da?

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

ŽENSKA IN SOCIALNO DEMOKRAŠKA BODOČA DRŽAVA.

Če poslušas kakega socialno demokratskega govornika, kadar govori o socialno demokratski bodoči državi, to ti tako kvasi, da res misliš, le socialni demokratje hočejo dobro ljudem. Osebito ženskam ti rdeči modrijani zlate čase prorokujejo, ki bodo seveda šele nastali, kadar bo zmagala mokraska misel. Saj socialna demokracija tvori posebejno človekoljubje, ki ne trpi nobene krivice in ki se seveda pred vsem za reveže in slabotneže zavzema. Obžalujejo osebito tiste uboge delavke, ki jiče pod pritiskom kapitala in o kateri sodijo, da jih more edinole socialna demokracija rešiti. To se zelo prijetno čuje na socialno demokratskih shodih in lepo čita v rdečih časnikarskih trobilih, a vse to so le lepe besede. Kako pa v resnici socialna demokracija o ženskem vprašanju sodi, pa dobro naše tobačne delavke same vedo, ker vidijo zglede pri rdečih sodruginjah in pri sodrugih.

Zgodil se je sledeči slučaj. V gorah je ponesrečil neki Silberer, znani nemški sodrug. Dolgo časa ga niso našli in o njem so se najraznovrstnejše govorice razširjale. Socialno demokratsko vodstvo mu je iz strankarskih ozirrov priredilo pogreb, ki je bil prava demonstracija. Za Silbererjevo vdovo, ki je iskala pomoči in obrambe pri socialnih demokratih, niso rdeči ničesar storili. Vdova je nato pisala dunajskemu listu »Deutsches Volksblatt« dve pismi, ki sta tako značilni, da je prav, če ju tudi poznajo v dobesedni prestavi naše tobačne delavke, da bodo še lažje presojale, koliko da gre socialnim demokratom verovati.

Dne 25. decembra je »Deutsches Volksblatt« objavil sledeče pismo:

»Ko sem se kot vdova državnega poslanca Silbererja obrnila za obrambo na uredništvo »Arbeiter Zeitung« in na druge činitelje stranke, so mojo prošnjo odklonili, ker sem bila s Silbererjem katoliško poročena, ker se po njih načelih smatra priležnica kot prava žena. Prisiljena sem zato, da se na javnost obrnem.

Ko je preteklo 14 dni, odkar je izginil moj muž, sem šla k uredniku »Arbeiter Zeitung« Austerlitzu in ga prosila za obrambo in za pomoč svojemu možu. Sprejel me je s prekrizanimi nogama, pavca je imel vtaknjena v te lovnik in mi je rekel: »Kako naj Vas ščitim, kako naj Vam pomagam. Naj li se poročim z Vami?« Vsak si lahko predstavlja, kako neprijetno da so me te besede zadele. Mogoče je še takrat bilo rešiti mojega moža, očeta mojih otrok, pa me je s takimi besedami sprejel! Ta brezsrčnost me je zmotila, omedlela sem na stopnjicah, ko sem odšla. Vlekli so me v vratarjevo ložo in šele, ko je moja spremljevalka odločno zdravnika zahtevala, so ga poklicali. Nikdar ne pozabim, da me v tej hiši razun zdravnika ni nihče tolažil. Ker pričakujem, da dunajskemu delavcu velja večja pravica, kakor takozvana pravica, vprašam dunajske delavce, če res oni zahtevajo, da vdova Franc Silbererja, ki je, kakor dokazano, bila brez svoje krivde ločena in ki je dobi-

vala, dokler je še njen mož živel, alimente, po moževi smrti pa ne dobi nobene zaslombe in podpore, medtem ko dobiva njegova priležnica, ki je bila šele 15 let stara, ko je prišla k mojemu možu in ki je vnukinja pekovske bolniške blagajne Ignacija Weissa in nečakinja uradnika delavske bolniške blagajne, vsak mesec pokojnine 85 K. Ali naj se ob takih razmerah ne govori o protekciji? — Tiste pa, ki te vrstice čitajo, naj mojega moža ne obsojajo, ker ni bil on kriv, marveč njegovi prijatelji so našo srečo porušili.

Kratek odstavek iz mojega tako žalostnega osemletnega zakona naj sledi. Ko sem svojega moža poročila, je bil pekovski pomočnik. Ko je bil kot pekovski pomočnik brez posla in ko je bil še mali uradnik, sem bila njegova zvesta družica in sodruginja. Geslu eden za vse in vsi za enega sem zvesto sledila. Več let sem tudi noči žrtvovala, da moj mož in moj otrok nista poznala skrbi in da so se tudi vse dolžnosti nasproti stranki izpolnjevale. Saj se je moral moj mož s V. razredi ljudske šole še učiti in jaz sem delala, da sem rodbini vsakdanji kruh prislužila. Prišli so boljši časi in z njimi tudi nagnjenje mojega moža do svobodne ljubezni. Živeti sem morala še naprej z delom svojih rok, med tem ko izvoljenki mojega moža, ki ni ničesar delala, ni nič manjkalo. . . . A naprej nočem tožiti, razven če bodo moja čast voditelji stranke še naprej v blato vlačili.

Vse, kar so posamezni voditelji stranke o mojem možu govorili, je neresnično. Urednik Zipperer je trdil, da je moj mož bogato zame skrbel. Doovlite, gosp. Zipperer, saj poznate razmere in veste, da če zaradi bolezni ne bom mogla delati, bom morala stradati. Zakaj trdite neresnične stvari? Alimenti ženi, ki je kot mlado, zdravo dekle svoj mater zapustilo in ki je bila svoji usodi bolna prepuščena, so bili le beracija. Glede na penzijo pa določajo pravila »Strokovnega društva«, katerega sem si prispevke svojčas od ust odtrgala, da se lahko penzija nakaže tudi priležnici, kar je jako čudno določilo. Žena, ki stoji zvesto leta in leta na strani svojemu možu, za katerega dela in se žrtvuje, ne dobi ničesar, pač pa dobi podporo mlada deklica, ki je živela z njim le dve leti v brezskrbnih razmerah. To dekle je dobilo še mesto pri »Arbeiter Zeitung« in iz zaklada pekovskih delavcev odpravnino v višini 1800 kron. Koliko časa so morali delavci svoj krvavo zaslužen denar skupaj zbirati, da se je ta vsota dosegla? Res, lahko so delavci ponosni na dobrodelne naprave, ki so jih njih voditelji ustvarili! Cenjeno uredništvo! Zahvaljujem se za objavo teh vrstic tudi v imenu tistih žena, ki so s svojo skrbjo in s pomanjkanjem spravile svoje može za delavske voditelje. Delavcem, ki se kot taki izkažejo, sem pripravljena jih še o drugih podrobnostih obvestiti, ker poznajo bedo in skrb, kar so gospodje voditelji pozabili.

Odličnim spoštovanjem Roza Silberer, 16. okraj, Frobelsgasse 60, II. nadstropje, duri št. 13.

Nasproti hudim očitanjem, ki jih je to pismo obsežalo, je »Arbeiter Zeitung« dne 28. decembra vse tajila in psovala. Rdečkarji so pisali, da je Silbererjeva histerična ženska, da so njeni podatki preizkusi, da bi zaslužili odgovarjati nanje in da Silbererjeva kot voditeljica velike modne trgovine ni najpotrebnejša podpora. Stranka je ravnala po Silbererjevi oporoki, ki določa, da naj vse, kar ima, tudi podpore svojcem in podobne stvari, dobiva njegova prijateljica Mici in da njegovi ženi ničesar ne gre. Zabrani naj se, da bi njegova žena vstopila v njegovo stanovanje, da ne sme k njegovemu mrtvaškemu odru in da ne sme za pogrebom radi njegove »ljube Micike«. Silbererjeva nato ni molčala in je dne 29. decembra 1912 v »Deutsches Volksblattu« tako-le odgovorila.

»Pripravljena sem bila, da bo »Arbeiter Zeitung«, ko bo odgovarjala, zadržala in lagala. Resnici na ljubo bodi povedano, da se mi je res predložila oporoka, ki jo je pa tuja roka pisala in tudi podpis mojega moža je tuja roka napravila. Ta oporoka mi ne brani, da kot ločena žena svojega moža vztrajam na svojem mestu. Tudi časti rajnikove ne mislim, da kršim s tem, nasprotno, na zahtevo stranke sem izstavila pet pooblastil dr. Rosnerju, da brani mojega mrtvega moža. Značilno je, ker so takrat natančno znali, kdo da je Silbererjeva prava žena.

Ni res, kar trdi »Arbeiter Zeitung«, da se nahajam v službi. Res je marveč, da sem brez posla in da sem bolna vsled operacij. Dejansko ne uživam nobene podpore. Res je, da je priležnica mojega moža nastavljena v »Arbeiter Zeitung«.

Kar tiče ločitve zakona, se je ta ločil na mčevo prošnjo sporazumno, a dognalo se je, da je bil on ločitve kriv. Res je, da so otroci umrli. Prvi otrok je, ker sem takrat stradala, prišel preslab na svet, drugi je čez nekaj mesecev umrl. Bil je žrtev ločitve od mojega moža.

Da moj mož v svobodni ljubezni ni bil srečen, dokazuje, da ga je celo »Arbeiter Zeitung« nazvala, da je bil osamel potnik. Ko sem svojega moža na njegovo dano besedo začetkom priležništva spomnila, mi je to-le pisal:

Ljuba Roza!

Nekaj besedi, zakaj da ne pridem. Med nama stoji sence preteklosti, nikdar bi se nama ne posrečilo jih izbrisati, pač pa lahko povzročijo še večjo odpujitev. Vem, da ne delam zase dobro in da je moja bodočnost žalostna; mogoče, da svoje sedanje stališče še obžalujem in da bom zavidal bodočega tvojega moža. A ne morem drugače postopati. Prosim, ne misli več name.

Pozdravljam

Franc.

To in druga njegova pisma dokazujejo, da so ločitev več kot moj mož drugi povzročili. Načela, da ženo čez leta vržejo proč, se drži večina socialno demokratskih voditeljev. Tudi mene so »vodilni prijatelji« mojega moža, oženjeni možje, nagovarjali, da naj postanem njih ljubimka. Ako bi se bila udala, bi bilo zame boljše preskrbjeno.

Kar tiče odpravnine priležnici mojega moža, ni bil o tem niti en pek obveščen. Voditelji so znali, zakaj o tem delavcem ničesar niso povedali. Preprosti delavec ve ceniti svojo ženo, ki mu je v slabih časih zvesto na strani stala.

Roza Silberer.

Na ta odgovor Silbererjeve je »Arbeiter Zeitung« obmolnila, ker ni znala ničesar odgovoriti. Prav je, kako si predstavljajo socialni demokratje žensko v svoji svobodni državi. Sodbo o grdi povesti Silbererjeve priležnice in o še grši vlogi rdečih voditeljev si pa naše delavke in delavci sami lahko napravijo!

× × ×

Nova pota. Podporno društvo delavcev in delavk c. kr. tobačne tovarne v Ljubljani je vpriporilo dne 28. t. m. v »Ljudskem Domu« ljudsko igro v štirih dejanjih »Miklovo Zalo«. Dramatizirana povest je tako znana, da nam vsebine pač ni treba ponavljati. Omenjati pa le moramo, da je to igro, ki se je v »Ljudskem Domu« predstavljala, po dr. Sketovi povesti priredil delavec Ivan Jezeršek v Viča, ki je igro, ko se je prvič pred štirimi leti na viškem odru igrala, že večkrat prenaradil, tako da igra sami v tehničnem oziru ne morejo veliko najstrožji kritiki očitati. Tovarišu Jezeršku bi res svetovali, da naj bi zamislil in spisal tudi kako ljudsko igro iz delavskega življenja, ki obsega toliko tragičnih, a tudi veselih trenutkov. Kar tiče prednašanja samega, moramo reči, da je bila igra dobro našturirana in da se je dobro predstavljala. Gospodične igralke, same tobačne delavke, in igralci so zelo dobro igrali; izvrstna je bila Almira, gojenka Ljudskega odra, tudi druge so dobro pogodile svoje vloge. Tudi gospodje igralci so dobro svoje vloge predstavljali, izvrstna sta bila Tresoglav, Sulejman beg in Besednik, ki je napravil le to napako, da je govoril občinstvu, ne pa tistim, ki bi jim moral prav za prav govoriti. Škoda je bila, ker je predstavlo motila »pregoreča« policija, ki bi bila lahko manj sitna, kadar se vrše predstave v »Ljudskem Domu«. Hiša je bila popolnoma razprodana: »Le tobačna tovarna more hišo tako napolniti.« je rekel neki stalni obiskovalec predstav v »Ljudskem Domu«. Čast! Prvi poizkus na odru »Ljudskega Doma« se je posrečil. Mi bi le želeli, da naj bi Podporno društvo ustanovilo stalno dramatično šolo, ker moči, sposobnih za oder je veliko med nami. Morebiti bi celo kazalo, da si ustanovi Podporno društvo tudi pevski zbor, ker petje se v tvornici zelo goji. Nova pota poštenega razvedrila poleg glavnega: izobrazbe in oplemenitve srca naj hodi naše Podporno društvo!

—k.—

Pravnik.

Kolektivna pogodba, ki je v delavcih nabita, je obvezna tudi za tistega delavca, kateremu ob vstopu v službo določijo iste ni bil omenjen. Tožitelj je bil pri toženi tvrdki uslužben kot strojni pomočnik od 13. avgusta 1911 dalje. Dne 18. septembra 1911 pa je bil brez vsake odpovedi in brez vsakega posebnega vzroka takoj odpuščjen. Glede odpovedi ni obstojal med strankama no-

ben dogovor, vendar pa je nesporno ugotovljeno, da se je sklenila med toženo tvrdko in med organizacijo pomočnikov v februarju 1910 kolektivna pogodba, ki ima ostati v veljavi do leta 1913. Ta pogodba je bila v delavnici na steni nabita. V § 6. te pogodbe je bilo pogojeno, da se obojestransko konča službeno razmerje brez odpovedi. Tožnik navaja, da se mu nikdar ni omenilo obstoja in določb kolektivne pogodbe, radi tega pogodbe nikoli ni bral, še manj pa poznal. Takojšnja odpustitev se je izvršila brez postavnega razloga, vsled česar zahteva odškodnino za 14dnevno odpovedno dobo. Priča N. N. izjavi, da se je pogodil on s tožiteljem glede plačila od ure, na delovni red ga pa ni opozoril. Tožbeni zahtevek je obrtno sodišče zavrnilo. Razlogi: Po § 114 b obrtnega reda, so kolektivne pogodbe za stranke pravno veljavne, v kolikor delodajalci s svojimi pomožnimi delavci niso kaknega posebnega dogovora sklenili in je pogodba v delavnici nabita. V predmetnem sporu pa so vsi ti pogoji podani in se vsled tega tožitelj ne sme sklicevati na 14dnevno odpovedno dobo, katera bi v smislu § 77, obrtnega reda sicer obstojala. Da bi se pa delojemalcu pri vstopu v službo kolektivna pogodba posebej razglasila, pa obrtni zakon ne zahteva.

Železničar.

Razsodišče zavarovalnice avstrijskih železnic zoper n. zgoda je zopet pred kratkim v enem slučaju odločilo, da nima železničar nikake pravice zahtevati odškodnine (rente), ako se je ponesrečil na poti iz službe proti domu ali obratno. Postavilo se je na stališče, da take nesreče nimajo z železniško službo v pravem pomenu besede nikakega stika. Opozarjamo železničarje, da naj se nikar ne dajo oplahiti, ampak naj v vsakem slučaju zahtevajo, da se nezgode, in naj imajo še tako malo skupnega z železniško službo, nadvakrat ne obravnavajo enako, kar je namreč, da se zelo podobne nesreče dvakrat ne obravnavajo enako, kr je pa na drugi strani lahko umevno, ako pomislimo, da je včasih stvar čisto jasna, včasih se pa lahko vzame kot dokazana ali pa vsaj dvomljiva. Za vsakega železničarja velja strogo navodilo, vsako nezgodo naznaniti, ker mnogokrat se človeku pozneje oglasijo posledice morda malenkostne poškodbe v prejšnjih letih, da mora pred časom v pokoj. In ako ne more takorekoč dokazati, da je njegova bolezen tudi posledica ene nezgode, dobi samo toliko pokojnine, kolikor mu gre po službenih letih. Ako se mu pa posledice kakne nezgode pripoznajo, zvišajo se službena leta za pet ali celo za deset let. — R.

Preuredba železniških naprav na Dunaju. Dunajsko mesto vedno narašča in je že sedaj po obsegu največje mesto na evropski celini. Promet je vsak dan večji in merodajni faktorji se že

precej časa bavijo z vprašanjem, kako bi olajšali promet na progah, ki držijo v osrčju mesta. Nedavno so odposlali v London več zastopnikov, ki bodo preštudirali ondote naprave, ki so v zvezi z železnico, o čemer smo že deloma poročali v eni prejšnjih števil. Pred kratkem je imel v društvu avstrijskih inženirjev in arhitektov profesor Anton vitez Schurda predavanje, v katerem je razvil v glavnih potezah načrt, po katerem naj bi se preuredile vse dunajske železniške naprave. Tu prinašamo samo najvažnejše in najzanimivejše točke. Dunaj ima sedaj sedem glavnih postaj, v katere se iztekajo vse železnice, ki vodijo na Dunaj. Po načrtu navedenega profesorja pa naj bi zgradili namesto teh sedmerih postaj dve centralni postaji v širokosti 250 m in v dolžnosti 300 m. Ena za Franc Jožefovo severozapadno in severno železnico, drugo pa za južno, državno, zahodno in Aspang-železnico. Prva postaja bi bila na mestu sedanje severne postaje, druga pa na mestu sedanje strojne delavnice južne železnice. Zvezo med tema dvema centralnima postajama bi tvorila posebna železnica, ki bi šla deloma po progi sedanje zvezne železnice (Verbindungsbahn). Sedanjo mestno železnico bodo morali seveda popolnoma predelati in bodo napravili tri nove črte, ki se bodo križale na trgu sv. Štefana. Vsa naprava bi po načrtu stala okroglo 100 milijonov kron, vendar pa bi samo mestna stavbišča v okolici novih naprav pridobila na vrednosti tudi 100 milijonov. Da se sme označenemu predavanju pripisovati precej važnosti in da je zelo verjetno, da se ta načrt izvede, je že iz tega razvidno, ker so se predavanja udeležili odlični zastopniki železniških uprav in tudi g. železniški minister.

Okno v svet.

Kako skrbje svobodomiselnici za rezeže, bolnike. Kitajci imajo nekaj časa sem ljudovlado, ki se je ustanovila po prizadevanju mednarodnega svobodomiselnstva v znamenju napredka, svobode in človekoljubja. Kakšno pa je človekoljubje kitajskega svobodomiselnstva v resnici, nam poročajo katoliški misijonarji iz Hajninga. Na Kitajskem imajo še vedno veliko gobovih bolnikov. Katoliški misijonarji so izvedeli, da žive blizu Hajninga v gozdih gobovci. Misijonarji so jih obiskali in se obrnili na kitajske »svobodomiselnce« oblasti, da bi smeli na svoje stroške ustanoviti gobovcem zavetišče. Kitajske oblasti so prvotno prošnjo odklonile, nato pa navidezno odnehale, a obenem storile nečloveško kruto hudo delstvo. Na polju pred Hajningom so pustile izkopati jamo, tla so pokrili z lesom, ki so ga s petrolejem polili, ko so les zažgali, so pa uboge gobovce z bajoneti zapodili v jamo, kjer so jih v navzočnosti velike množice sežgali. Ne dovolj! Razpisali so nagrade vsakemu, ki kakega gobovca naznani. Res so še

enega gobavca nato ustrelili. Tako postopa svobodomiselnstvo z največjimi reveži. Brez krščanske ljubezni je človekoljubje le navadna puhlica brez vsake veljave.

Tako delajo poštenjaki. Angleški parlament je dne 1. novembra soglasno sklenil postavbo proti trgovini z dekletimi. V zabranitev te umazane in človeka nevredne in pod živaljo poniževalne špekulacije so upeljali zakonito kazni s palicami. Nismo za barbarske kazni, tudi kupčija s človeškim mesom je nekaj barbarskega in zasluži pošteno tudi ta način kazni. Angleško ljudstvo si obeta od te vrste kazni najboljših uspehov. Kaj pa pri nas v Avstriji, kjer po židih te vrste kupčija tudi bujno cvete?

Izdajatelj in odgovorni urednik **Miha Moškerc.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

Pristopa te k „Jugoslovanski Strokovni Zvezi“!

Tovarne za asbestskrilj „ZENIT“
družba z om. zav. Mor. Žumberk
dobavljajo najboljši in najcenejši
krovski material
Zastopnik: **ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73**

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
sp. darilnih potrebščin.
F. Meršol Ljubljana
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavrtnio, volne, bombaža, sukanca itd.
Predstavljanje in vezanje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) **LJUBLJANA**
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobi e vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Zagrebski
Franck
kot tovarniško znamenje
priporočujemo kot priznana **najboljši** pridatek za kavo!

Obrtni red.

I. Poglavlje.

A. Obča določila.

1. Razdelitev obrtov.

§ 1. Obrti so:

- a) svobodni obrti;
- b) rokodelski obrti;
- c) koncesijonirani obrti.

Rokodelski obrti so taki, pri katerih gre za ročnosti, ki potrebujejo izobrazbe v obrtu z izučitvijo in daljšim delom v njem (§§ 41—44 f).

Za rokodelske obrte se proglašajo z omejitvami, obseženimi v petem odstavku, obrti:

1. lončarjev (p. čarjev), postavljačev peč;
2. steklarjev, brusilcev stekla, graverjev na steklo;
3. kovačev za grobo blago, kovačev za sekire, kovačev za ponve, kovačev za obroče in varige, žrebljarjev, kovačev za vozove, ključavničarjev za vozove;
4. kovačev za orodje, nožarjev in brusilcev na ostro, izdelovalcev kirurških instrumentov;
5. piljarjev;
6. ključavničarjev;
7. brusilcev kovin in jekla, ostrogarjev, iglarjev, izdelovalcev tkalnih gr. benov;
8. sitarjev, rešetarjev;
9. kleparjev;
10. kovačev za baker;
11. kovinarjev, medarjev, kositararjev;
12. pasarjev, bronovinarjev, izdelovalcev kitajske srebrnine, izdelovalcev kovinskega, galantarijskega blaga, cizelerjev;
13. zlatinarjev, srebrnarjev in obdelovalcev dragega kamnja;
14. klepalcev zlata, srebra in kovin;
15. graverjev, metalografov, vrezovalcev oblik, vrezovalcev not, emailerjev, gilošerjev;
16. posrebovalcev;

tembra 1912 (drž. zak. št. 191) so bili izdani obširni predpisi glede prirejanja kinematografskih predstav.

p) podjetja za periodične tiskovine in njih prodaja;

Ta podjetja so uravnana po tiskovnem zakonu z dne 17. dec. 1862 (drž. zak. št. 6, ex 1863) in po zakonu z dne 9. julija 1894 (drž. zak. št. 161). Po prvo imenovanem zakonu je pa določba čl. V., točka p) razglasnega patenta razveljavljena; kajti § 3. omenjenega zakona določa, da je pravica izdelovati in zalagati tiskovine in trgovati z njimi podvržena obrtnemu redu. Politično deželno oblastvo lahko dovoli prodajati periodične tiskovine, varnostno oblastvo dotičnega kraja pa, da se smejo prodajati šolske knjige, koledarji, podobice svetnikov, molitve, molitveniki, in sicer se prodajanje dovoli določenim osebam za določen okraj ter do preklica. — Glej tudi razglasni patent k o. r., čl. V., točka c) in § 15. o. r., točka 1.

q) krošnjarstvo in druga obrtna opravila, katera se izključno izvršujejo potuj.

Krošnjarstvo je po zakonu z dne 25. februarja 1902 (drž. zak. št. 49) precej omejeno. Glej §§ 59—60 b) o. r.

VI. Po dosedanjih zakonitih določbah pridobljene osebne obrtni, tovarniške in trgovinske pravice ostanejo v veljavi, in njim pristojajo tudi vse one bolj razširjena pravica, katere sedanji zakon združuje z vršitvijo kakega obrta.

Po uveljavljenju obrtnega reda so še ostali v moči vsi predpisi, po katerih je za vršitev nekaterih obrtov poprej potrebna pritrditev ali dovoljenje dohodarstvenega (davčnega) oblastva. (Min. naredba 18. apr. 1860. drž. zak. št. 98.) Po teh predpisih mora vsakdo, ki se hoče pečati s podjetjem podvrženim užitninskemu davku (n. pr. krčmarski obrt, »semanje točenje«, prodajanje ali sušenje mesa, prodajanje zaklane živine, izdelovanje žganja ali vinskega kisa i. dr.) ali se s takim podjetjem preseli na drug kraj, po dohodarstvenem zakonu zglašiti pri finančnem oblastvu, da dobi dovolilni list, bodisi da je obrt svoboden ali dopuščen (koncesioniran). — Pri izgotovitvi koncesije ali prijavi svobodnih, toda užitninskemu davku podvrženih obrtov, imajo obrtna oblastva dolžnost, da vselej izrecno opominijo stranko, da naj si preskrbi dovolilni list dohodarstvenega urada. Ta list je — kakršen je način plačevanja davka — ali plačilna pola, ali zglasitvena in revizijska pola ali pa formalen dovolilni list.

VII. Stvarna (realna) lastnost pravno obstoječih radiciranih in prodajnih obrtov ostane neizpremenjena. Novi obrti z realno pravico se ne smejo več ustanovljati.

